

Sebastiaan van Herk en Jeroen Rijke zijn aan de TU Delft gepromoveerd op de vraag wat de beste aanpak is van projecten op het gebied van klimaatadaptie. Ze deden onder andere onderzoek naar het governance model dat Rijkswaterstaat hanteert voor het programma 'Ruimte voor de Rivier' en vergeleken dit met modellen uit het buitenland. Uit het onderzoek komt naar voren waarom het programma 'Ruimte voor de Rivier' werkt. De belangen van verschillende stakeholders worden zorgvuldig afgewogen en er is sprake van een efficiënte beheersing van kwaliteit en risico's. Ook blijkt de aanpak van Ruimte voor de Rivier goed bestand tegen veranderende omstandigheden. Op grond van hun onderzoek komen de promovendi tot de volgende belangrijkste lessen:

1. Heldere integrale visie op hoogwaterbescherming

Direct na het hoog water van 1993 en 1995 ontstond een breed gedragen integrale visie op hoogwaterbescherming: betere bescherming door meer ruimte te creëren voor rivieren. Deze heldere visie vormde de basis voor de ontwikkeling van alle afzonderlijke maatregelen gedurende het gehele plan vormingsproces. Het doel was voor alle betrokkenen duidelijk. Het rivierengebied werd beschouwd als één geheel (systeembenadering), waardoor de effectiviteit van maatregelen in samenhang werd gezien.

2. Meerdere belangen meewegen

Het halen van de doelstelling van bescherming is vastgelegd in de planologische kernbeslissing (PKB) als een *resultaatverplichting*. Andere belangen moeten volgens de PKB binnen het programma worden meegewogen als een *inspanningsverplichting* voor de ruimtelijke kwaliteit van het rivierengebied. De inspanningsverplichting heeft meerdere uitwerkingen gehad. Ten eerste moest het Rijk lokale ambities meenemen in de planvorming. Ten tweede gaf dit lokale partijen mogelijkheden om hun ambities te verwezenlijken door slim in te spelen op de plannen voor hoogwaterbescherming.

3. Organisatie van samenwerking

Ruimte voor de Rivier wordt gezien als een voorbeeld voor 'multi-level governance'. Binnen het programma worden de kaders door het Rijk bewaakt, terwijl de plannen vooral door lokale en regionale partijen worden gemaakt en geïmplementeerd. Deze vorm van organisatie is gekozen om zoveel mogelijk draagvlak en gebiedspecifieke kennis te verkrijgen. Tegelijkertijd is een programmatische aanpak gekozen om de doelstellingen, voortgang en kwaliteit van de individuele projecten vanuit een programmadirectie effectief te kunnen onder steunen.

4. Afnemende ontwerp vrijheid

Ontwerp vrijheid is nodig om lokale ambities mee te kunnen nemen in het planvormingsproces. Vooral tijdens de verkenningsfase van Ruimte voor de Rivier is ruimte geboden om bijvoorbeeld economische, natuur-, recreatie- of stedenbouwkundige ambities te koppelen aan de maatregelen om de rivieren meer ruimte te geven. De ontwerpruimte nam af naarmate het planvormingsproces vorderde en werd vastgelegd door tussentijdse projectbeslissingen (piketpaaltjes). Door duidelijk te communiceren waarover wel en waarover niet (meer) onderhandeld kon worden, zijn de verwachtingen gedurende het proces gestuurd en groeide het vertrouwen.

5. Adaptief management

De economische en politieke context is steeds veranderd sinds het begin van het programma. *Adaptief management* is dan nodig. Tijdens het programma is niet alles in één keer goed gegaan. Kansen en problemen zijn echter wel in een vroeg stadium gesignaleerd. Daaruit zijn lessen getrokken en zo nodig maatregelen genomen. Dit lerend vermogen kwam tot stand door effectieve samenwerking tussen de programmadirectie, de regio en de ministeries.